

IV

Vid den jämförelse, som på grund af alla dessa skäl meddelats för att belysa våra landskapsords ålder och frändskap, och hvarigenom ej ovigtiga bidrag lemnats till en etymologisk ordbok öfver de skandinaviska språken och vårt kära modersmåls anor, torde det väl hända att en eller annan jämförelse med fog anses mindre riktig; dock vågar man hoppas att de allraflesta skola uthärda en välvillig granskning. Åtskilliga äro i rättelserna anmärkta och skola vid en ny upplaga, om en sådan blir möjlig, ändras.

Med hänseende till dialektordens uttal, är i inledningen (sid. V b) något nämndt. Några upplysningar meddelas ytterligare härom.

Vid åtskilliga ord ur *Helsingemålet* anmärkes a) att det smidiga långa *a*-ljudet betecknas med *à* och låter nästan som *ä* i svenska ordet *värn*, t. ex. *kvära*, *qvarnen*; b) att *è* uttalas som *ea* eller *eo* (o höres obetydligt), t. ex. *bèt*, *slèt*, *skrèt*, (*beot*, *sleot*, *skreot*), imperf. af *bita*, *slita*, *skrita*. Jfr. *Upprättning till en grammatik för Delsbomålet*, utgifven af *Helsinglands Fornminnessällskap*. Söderhamn 1862.

I *Gutamålet* uttalas *g* och *k* alltid med deras egna, hårda och naturliga ljud före hvilket som helst hårdt eller mjukt sjelfljud. Alltså går *g* aldrig såsom i svenskan öfver till *j* före *e*, *i*, *y*, *ä* eller *ö*. Ej heller bortfaller såsom i svenskan *g* framför *i*, utan begge ljuden höras tydligen såsom i danskan. Man hörer i uttalet på Gottland *giausä*, *fiskgjuse*, *giauta*, *gjuta*, *giän*, *narr*, *giorde* o. s. v., icke *jausä*, *jauta*, *jän*, *jorde*. Likaledes förhåller det sig med *k*, som öfverallt behåller sitt egentliga ljud, hvilket uttalas likaså starkt och tydligt före *e*, *i*, *y*, *ä* och *ö* som före *a*, *o*, *u* och *å*, samt går följaktligen aldrig öfver till *tj* såsom i svenskan. Gottlänningarne säga icke: *schén*, *schina*, *schy*, *schärä*, *schön*, utan *sken*, *skina*, *sky*, *skärä*, *skön*. Äfven har *ki* eller *kj*, *skj* och *stj* deras ursprungliga ljud. Man säger icke: *tjortel*, *schuta*, *schorta*, *schärna*, utan *kiortel*, *skiuta*, *skiorta*, *stjärna*. *G* och *k* få ej heller före vissa medljud det mjuka biljudet af *i* eller *j*, som i ny-isländskan och stundom i danskan. *Giäst*, *hospes*, och *kiär*, *ca-*

nus, uttalas som de skrivas. *L* före *i* höres tydligt likasom i dalskan, t. ex. *lius*; men *h* före *i* eller *j* och före *v* är i *Gutamålet* stumt. Jfr. *C. Säve*, *Bemärkningar over öen Gotland*, i *C. Molbechs Histor. Tidskrift*. Kjöbenh. 1843, IV:e bind, sid. 187.

Med hänseende till uttalet af orden i *dalskan*, anmärkes här blott följande:

I dalskan finnes det isl. *ǰ*, ett aspirerad *d*, med samma ljud som i det lena engelska *th* (t. ex. *with*).

G är hårdt framför *a*, *o*, *u*, *ä*, *ö*; framför *i*, *y* och *ä* uttalas det i de flesta fall som *dj*, t. ex. *gürä* (*djärä*), *göra*.

H förekomma ej i Öster Dalarne.

K är hårdt framför *ä*, t. ex. *kämiä*, *kommit*.

K och *kk* framför sjelfljud uttalas som *tj* och *tj*, t. ex. *skärä* (*stjärä*), *att skära*, *skéd* (*stjéd*), *sked*, *stikka* (*stittja*), *sticka*.

W framför sjelfljud uttalas som engelska *w*.

I *Vester-Dalskan* (likasom i *Medelpad* och *Ångermanland*) ljuder *hw* som *gv*, i norra *Helsingland* som *gw*, i *Österbottniskan* som *kv*.

I några norrländska munarter, t. ex. *Ångermanländskan*, uttalas *a* med ett ljud, som sväfvar mellan *a* och *ä*, liknande *a* i engelska ordet *mad*, *rasande*. Ett sådant *a*-ljud är i några *ångermanländska* ord utmärkt med *æ*. I nämnda landskapsmål uttalas *å* gutturalt med ett ljud, som sväfvar mellan *a* och *å*, t. ex. *bålla*, *böla*. *Dersammastides* uttalas *ö* med ett ljud, bildadt af *o*, *u* och *ö*, t. ex. *rö*, *röd*. Jfr. *K. Sidenblad*, *allmogemålet i Norra Ångermanland*, sid. 7.

I *Vesterbottniskan* uttalas *g* framför *e*, *i*, *y*, *ä* och *ö* som *gj*, nästan som *dj*, t. ex. *giv* (*djiv*), *gernom* (*djernom*). *Gn* höres framför alla sjelfljud som *gnj*, t. ex. *gnäga* (*gnjäga*), *gnaga*, *gnüd* (*gnjüd*), *gnida*. *J* uttalas stundom som *dj*, t. ex. *jälak* (*djälak*), *elak*.